

אופרת סבון

מיצב

זיוה בן-ערב

מוזיאון "בית אורי ורמי נחושתן", קיבוץ אשדות-יעקב מאוחד

פברואר - מרץ 1997

באהבה ובהוקרה לאמי
ליאדי - שהם לי מקור השראה
ל-און אהובי,
אחיותי היקרות
וחברותי הטובות

ותודה מיוחדת ל"נחמיה" באילת השחר ולגרא אגלי

זיוה בן-ערב מתגוררת ויוצרת בקיבוץ אילת-השחר,
שם נולדה ב-1955.
בין השנים 1986-1989 למדה בבית"ס לפיסול וציור
בתל-חי.

תערוכות יחיד:

- 1989 - גלריה בקיבוץ מחניים
- 1992 - בית כהנא, רמת-גן
- גלריה בקיבוץ מחניים
- 1995 - גלריה בקיבוץ לוחמי הגטאות
- 1997 - מוזיאון "בית אורי ורמי נחושתן",
אשדות-יעקב

תערוכות קבוצתיות:

- 1991 - גלריית האומנים, קרית-שמונה
- 1992 - משכנות שאננים, ירושלים
- בית כהנא, רמת גן
- תערוכה נודדת באירופה
- 1993 - ביאנלה לקרמיקה, באר-שבע
- בית האומנים, ירושלים
- מוזיאון "בית אורי ורמי נחושתן", אשדות-יעקב
- מוזיאון בת-ים
- 1994 - מוזיאון הנגב, באר-שבע
- גלריית וולף בויג, הנובר, גרמניה
- מוזיאון בר-דוד, קיבוץ ברעם
- 1995 - תערוכה נודדת בארה"ב
- 1996 - בית כהנא, רמת-גן

פרסים:

פרס ראשון בביאנלה ה-2 לקרמיקה בבאר-שבע 1994
פרס התעשייה לעיצוב ייחודי 1995
פרס הקרן לעידוד יוצרים של התק"ם 1996

אוספים:

לינדה סוליבן, לוס-אנג'לס, ארה"ב
אוסף פרטי בגרמניה
מלון היאט ים המלח

אוצרת התערוכה: רותי שדמון
עיצוב והפקת הקטלוג: סטודיו אפיקים
צילום: אברהם חי, יאיר פלג
סריקות, הפרדות ודפוס: מרכז להעתקות

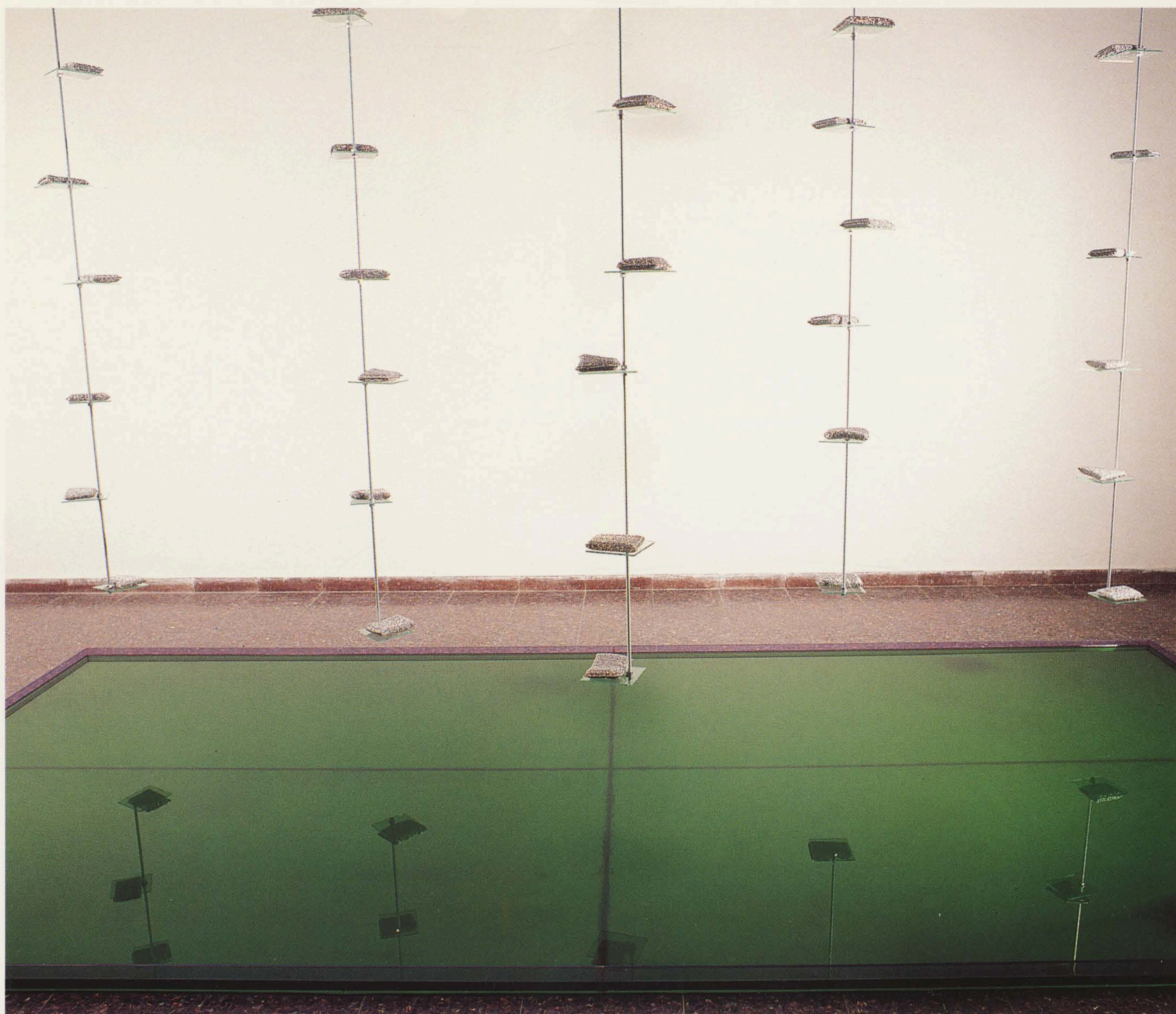
התערוכה התאפשרה הודות לעזרתם של:

הנקל סוד תה ויסוצקי אקסטרא שחרפלסט בע"מ • קואופרטיב גליל עליון
מועצה אזורית גליל עליון והמחלקה לעידוד נשים במועצה

China-ware poles
20 units
500x600x200 cm.

עמודי כלי חרסינה
20 יחידות
500x600x200 ס"מ

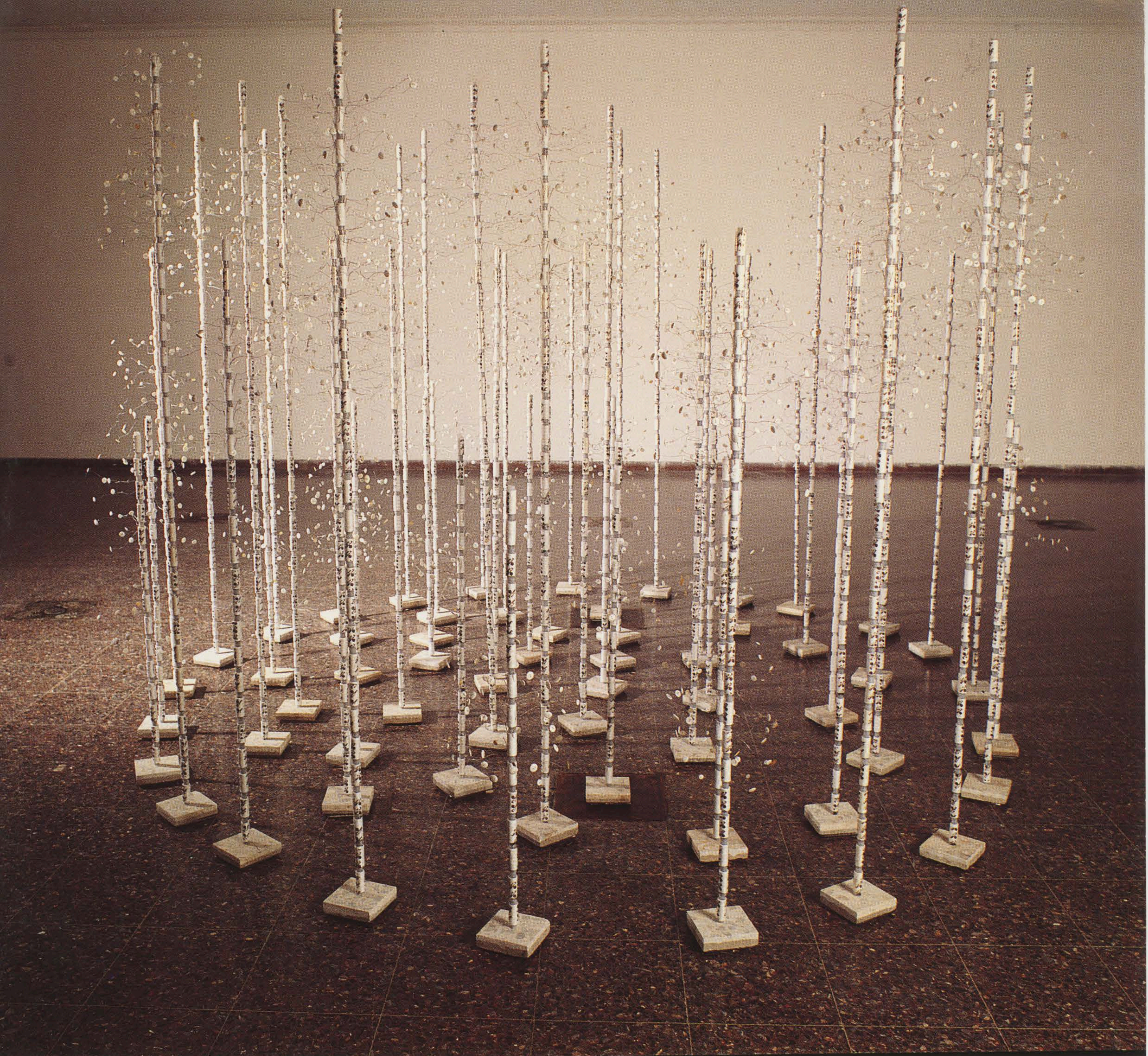

A Soap Opera

A soap pool, glass shelves, magic scrubbing-pads, spiral poles
400x200x500 cm.

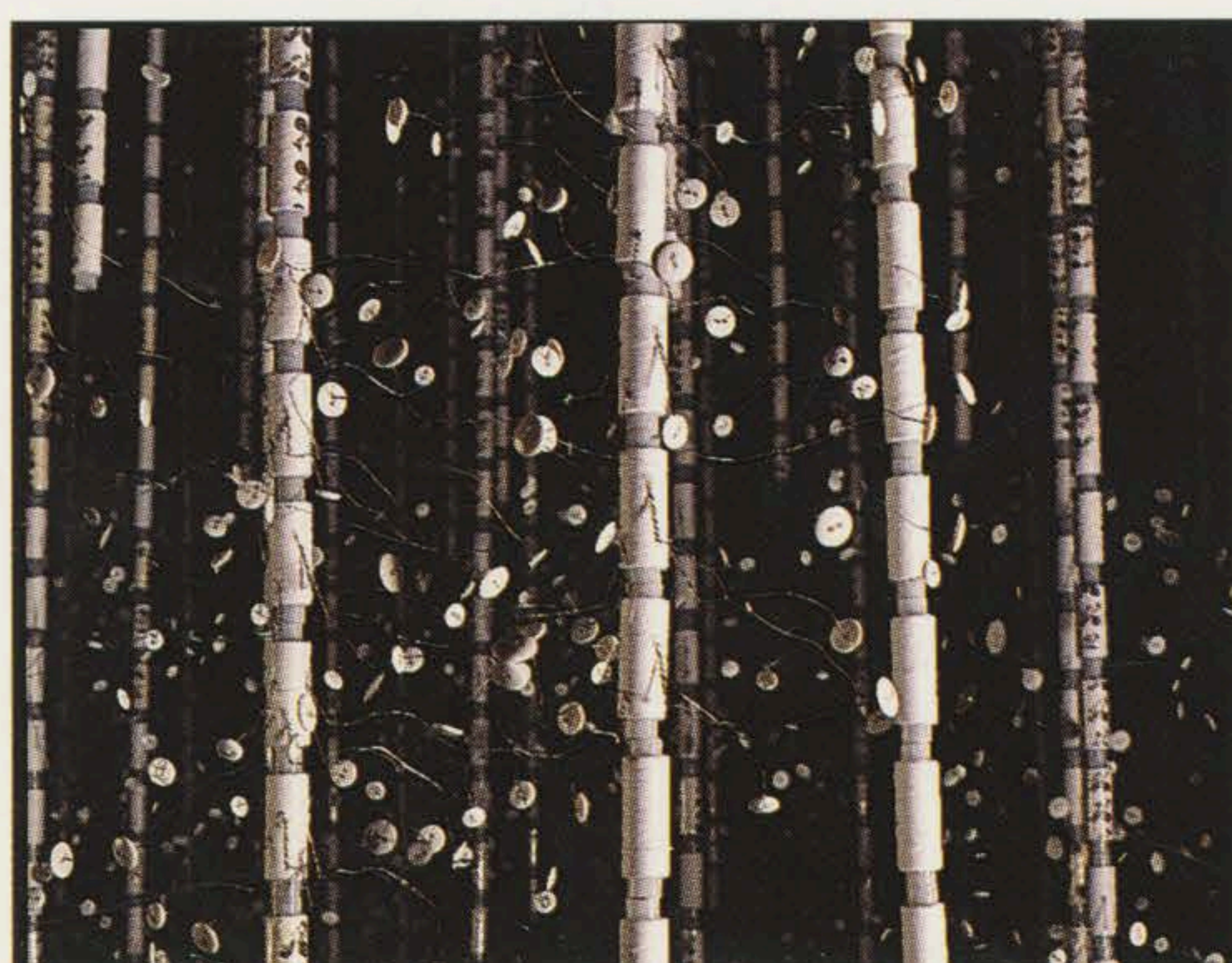
אופרת סבון

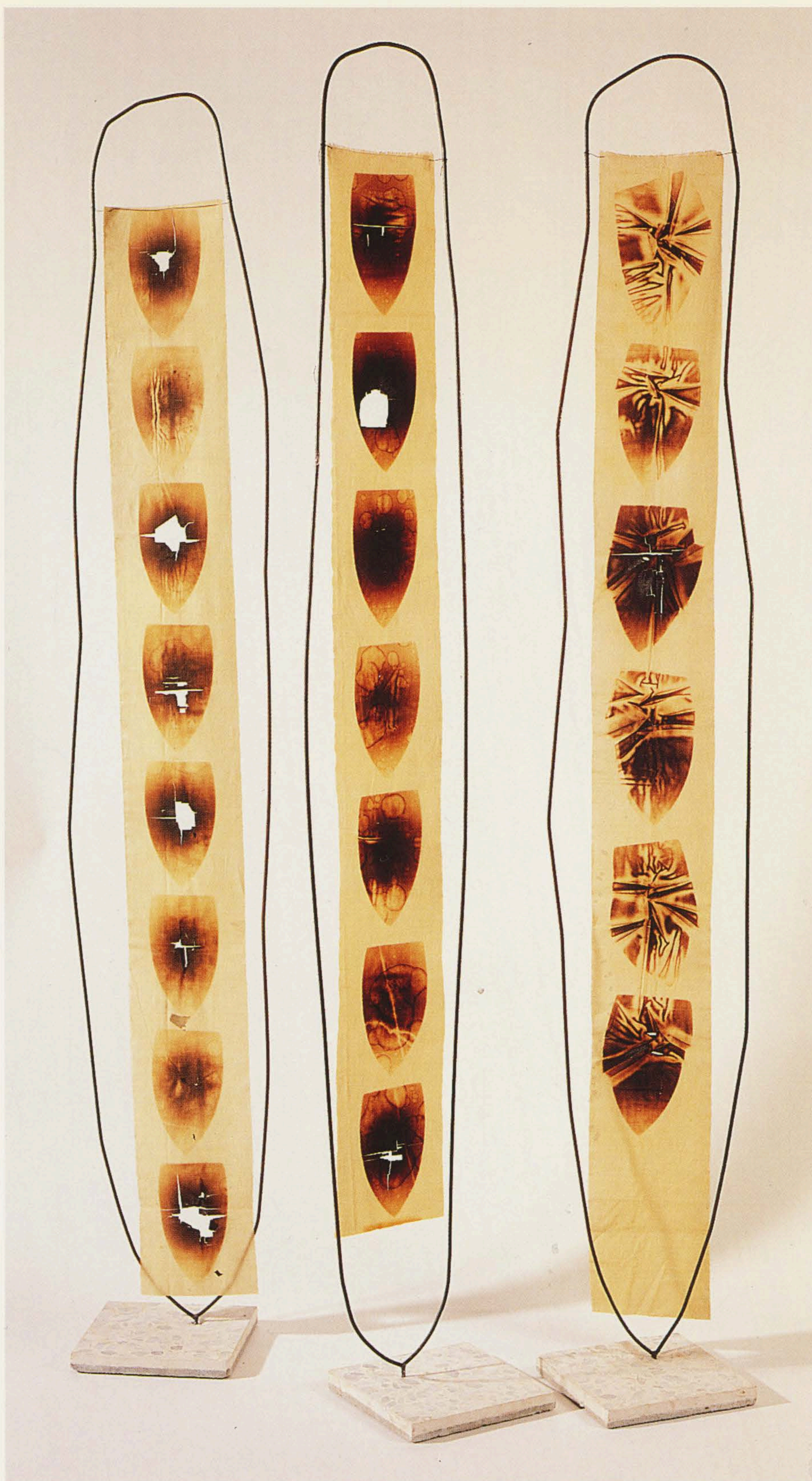
ברכת סבון כלים, מדפי זכוכית, כריות פלא, מוטות הברגה
400x200x500 ס"מ

Thread bobbins, steel thread and buttons
30 units
diam. 500 cm., hght. 200 cm.

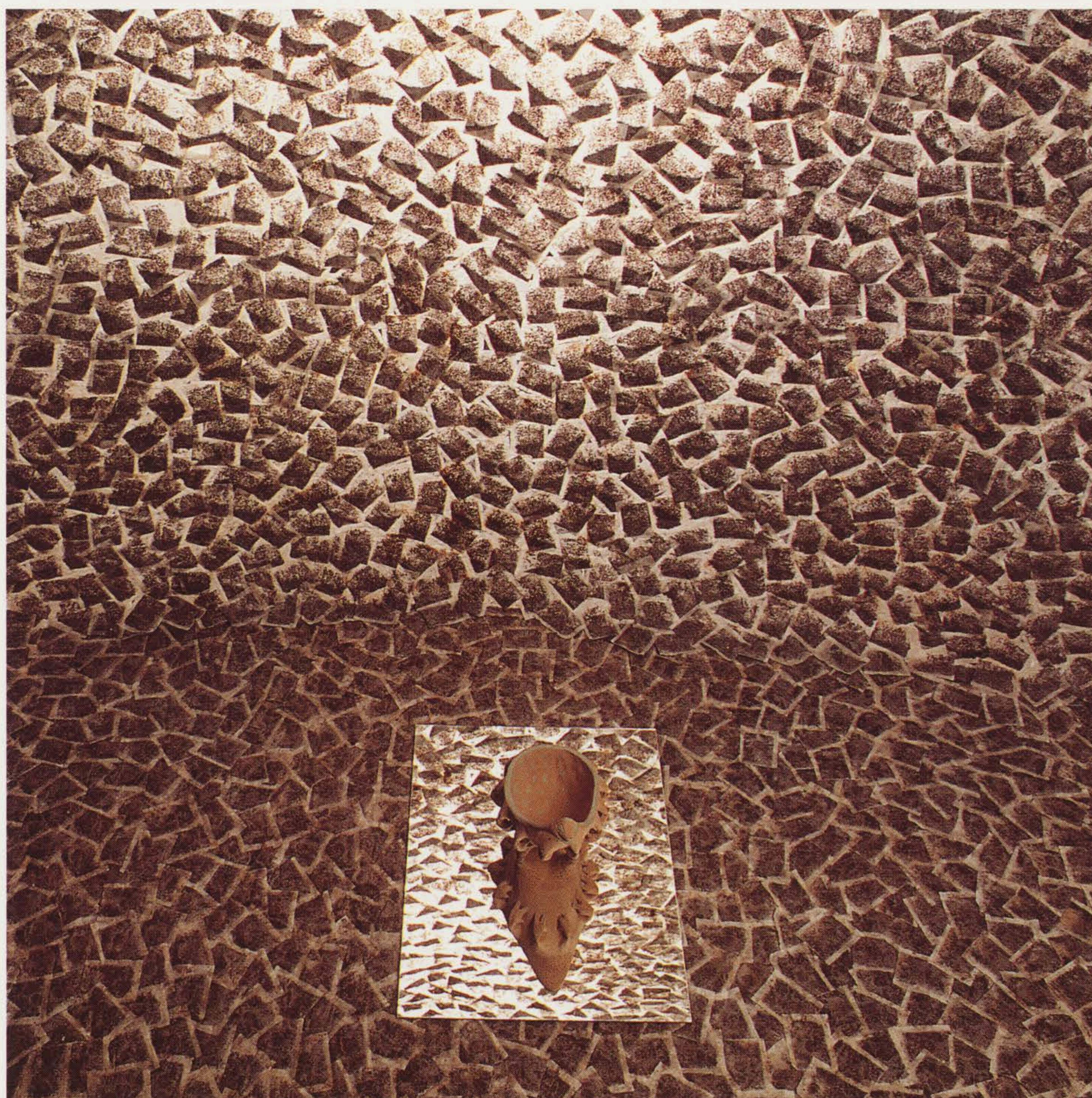
סלילים של חוטי תפירה, חוט ברזל וכפתורים
30 יחידות
קוטר 500 ס"מ, גובה 200 ס"מ

An iron imprints
Cloth, iron poles and tile
hght. 200 cm.

עקבות מזהב
בד, ברזל, מרצפת
גובה 200 ס"מ

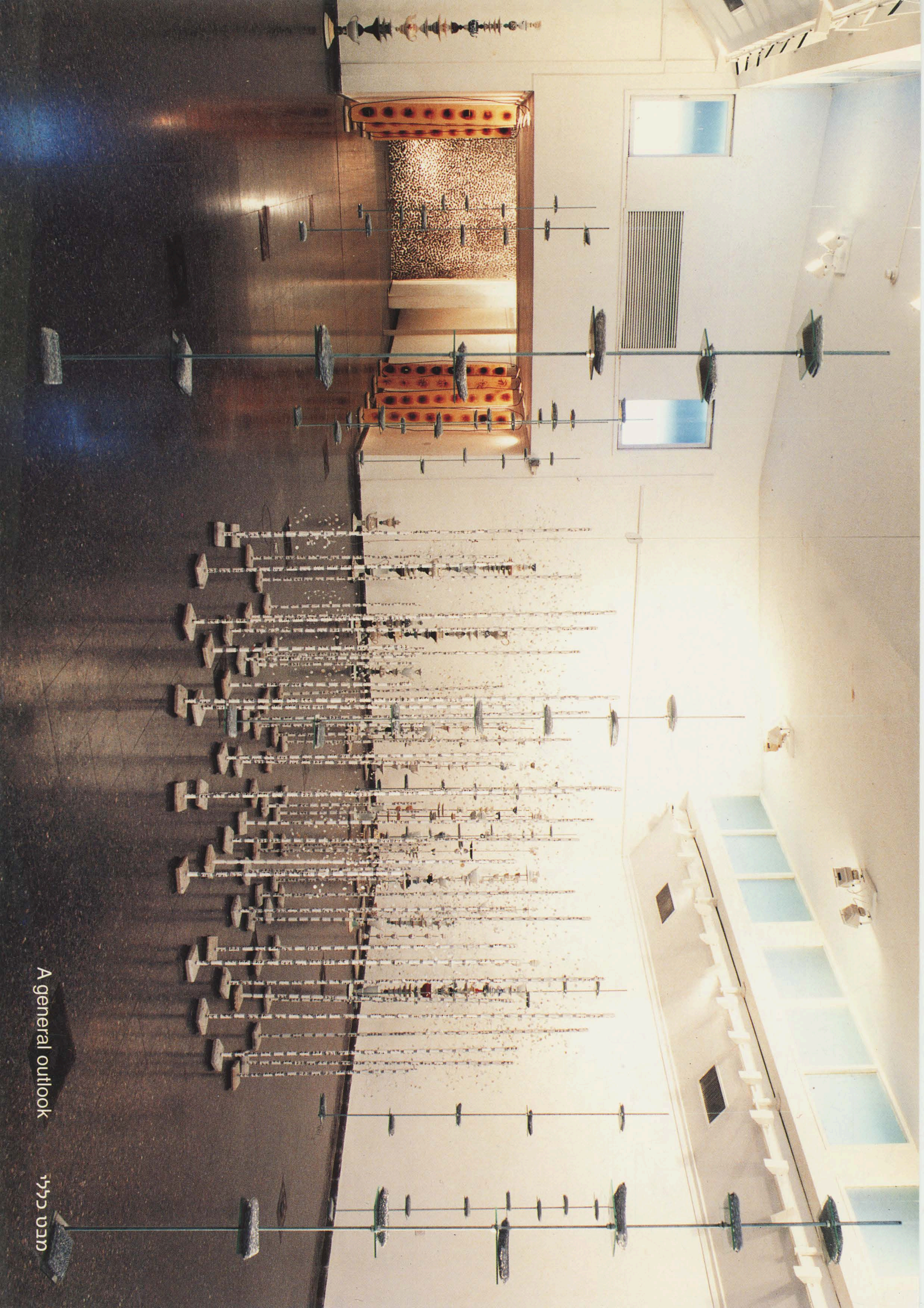

The holy of holies: Sucking

Unfired clay, tea-bags, a mirror
450x300x300x cm.

קדש הקדשים: הנקה

חומר לא שרוף, שקיות תה, מראה
450x300x300 ס"מ

A general outlook

תצפית כללית

China-ware pole
hght. 200 cm.

עמוד כלי חרסינה
גובה 200 ס"מ

זיוה בן-ערב לא רק הופכת את עבודות הבית לשעשוע ומעניקה להם מימד בלתי-הפיך של קסם, אלא משתמשת בחומרים נשיים כתשובה לאמבלמות גבריות. כך היא חושבת על יער עמודי הכלים: סוג של טוטם הצומח מן הקרקע כלפי מעלה, שמהותו העיקרית היא ביחידות המתוספות אליו בצמיחה מתמדת.

הפסל ברנקוזי השתמש בטוטם כמודל ל"עמוד האין-סופי" שלו, איקונה ידועה של הפיסול המודרניסטי, המעידה על תפיסה גברית-פאלית, לעולם זקופה, לעולם מצביעה לעבר השמים, אל עבר ההפשטה המוחלטת.

בן-ערב בונה טוטם של כלי בית. הוא משבש את הסדר הקבוע של היחידה הסטנדרטית המצטברת כלפי מעלה, וכולו וריאציות על כלים: מקומקומים לספלים, מצלחות, לקעריות, כולם מושחלים זה על גבי זה.

אולם, לא רק הוריאציה חשובה כאן, אלא היות "טוטם הכלים" הזה עמוד-זכרון מסתעף לטכסי הבית השונים, החל בהגשת ארוחות, ועד לטכס שתית התה. בן-ערב, בדרכה הנשית, לא מציבה עמוד אחד מונומנטלי אלא מכפילה ומשלשת ויוצרת ריבוי עצום ומפוזר של

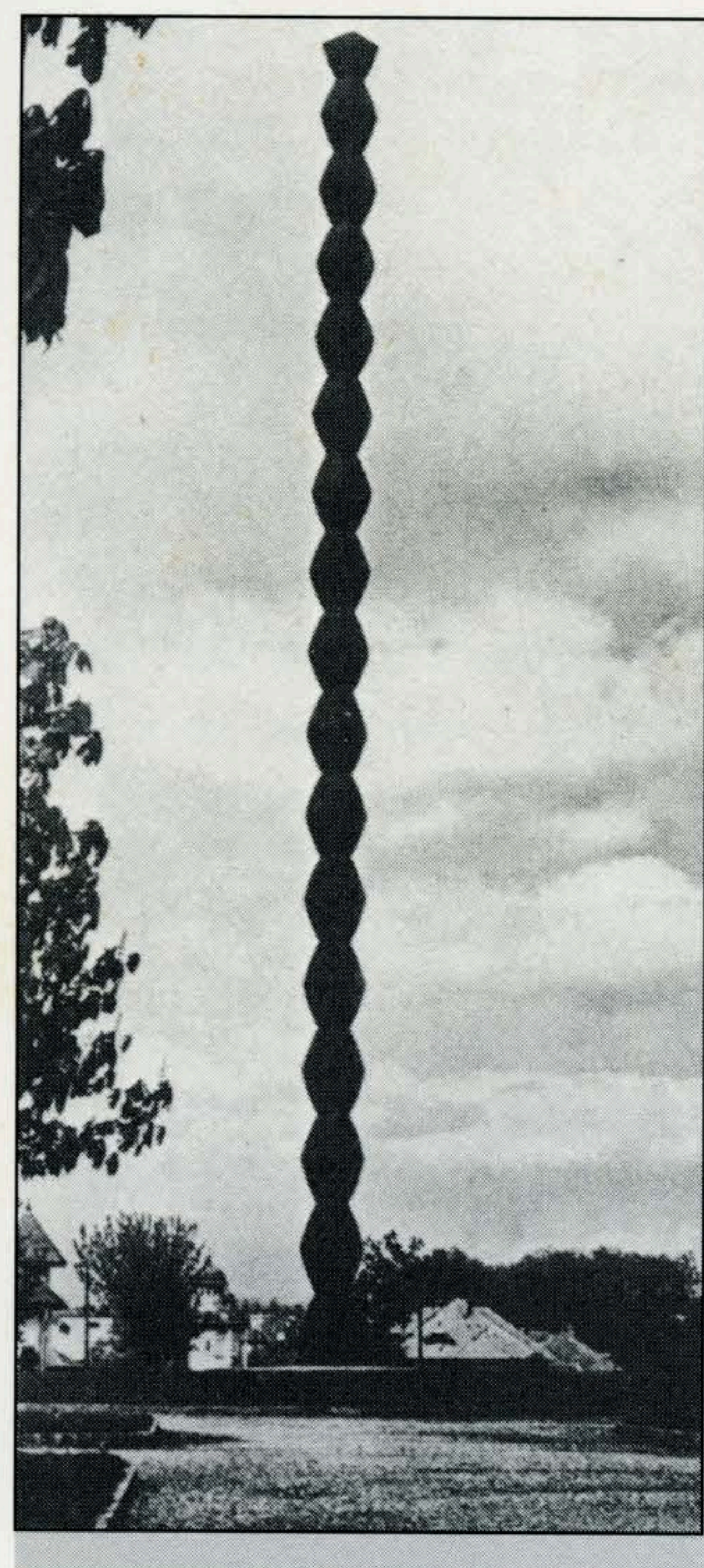
וריאציות על אותו מוטיב, והופכת את הכמות לאידיאה מכאיבה ומפעימה בפני עצמה: העבודה הנשית היא אין-סופית, לא במובן הפילוסופי, אלא במובן הקונקרטי והמייגע ביותר. שרשרת אין-סופית של כלים, כפתורים, סלילי חוטים, שקיות תה, כריות ניקוי לכלים, סדינים לגיהוץ, ובמרכזן: בריכה ירקרקת של מי-סבון הצוברת בתוכה, מטאפורית, את "כל" מי הסבון שאי-פעם רחצו בהם כלים... בן-ערב בנתה כאן תפאורה של "אופרת סבון"

גרנדיוזית, שהגיבורה הראשית שלה היא עקרת הבית הארכיטיפית, העל-זמנית, שמשתדלת, כל הזמן, לעשות את המוטל עליה ולמלא את הצרכים של בעלה וילדיה "כמו שצריך לעשות, כפי שכתוב בספרים, כפי שמראים בסרטים", כותבת עליה אורלי קסטל-בלום. "שכן אני הנני הדמות הנשית במשפחתי" מצהירה המינה-ליזה בספרה של קסטל-בלום "אני האשה בבית הזה, ובתור האשה בבית הזה ניחנתי בכשרון לסדר הכל, לנקות, וגם להעניק מידי פעם, כשאת התמורה להכל אני משיגה בדרכים משלי" (2). הדרכים של זיוה בן-ערב הן לנשוף בעבודות הבית נשיפת-קסם (הכרוכה בעבודת סטודיו מפרכת) ולהפכן לחיזיון שיש בו תערובת מבושמת של אירוניה עצמית וקדושת היומיום.

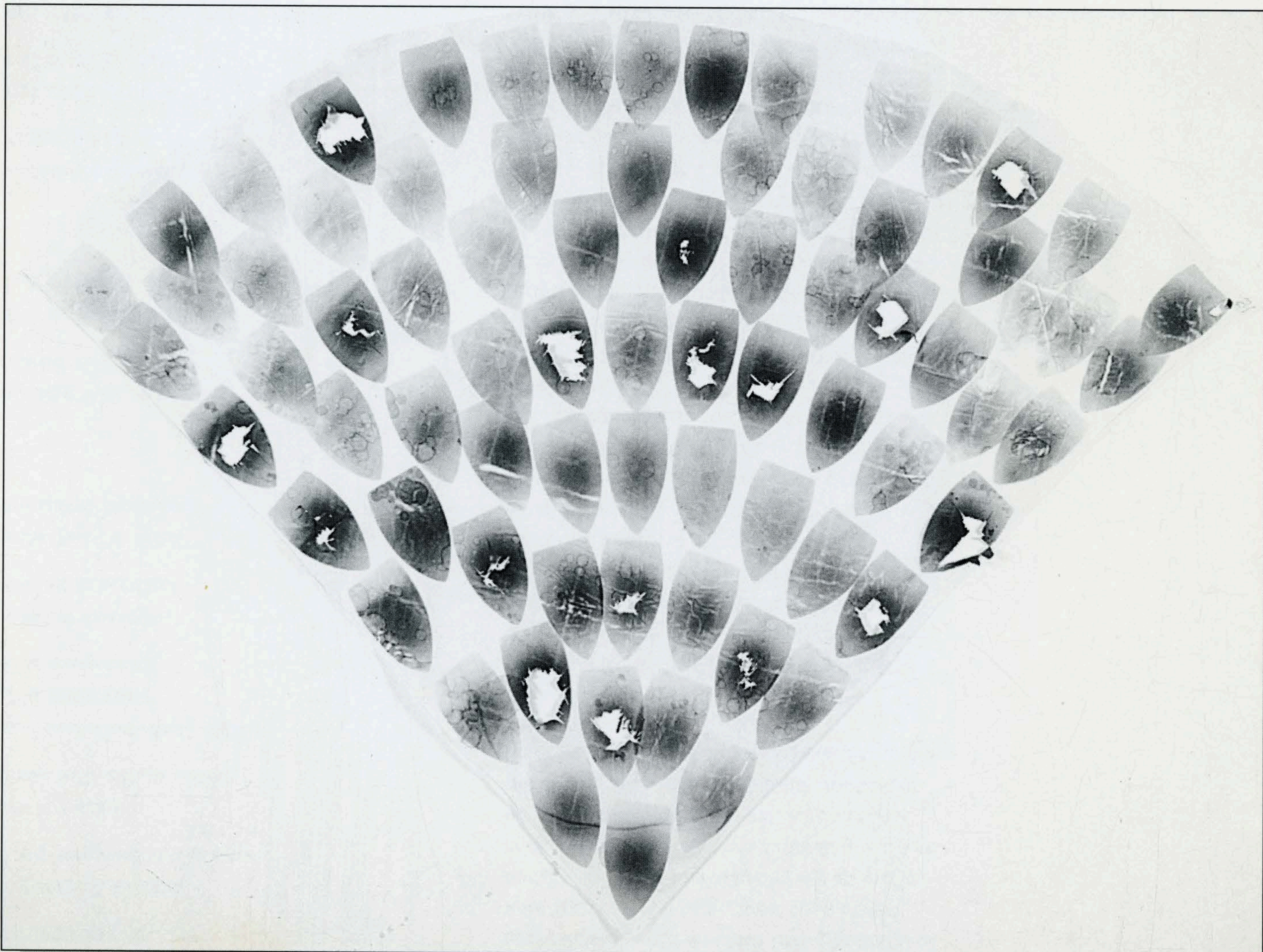
הערות:

- (1). קדיה מולודובסקי, פתחו את השער, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1979 (מהדורה 16), הילדה אילת, עמ' 7-14.
- (2). אורלי קסטל-בלום, מינה-ליזה, הוצאת כתר, פרק 1, עמ' 10.

קונסטנטין ברנקוזי, העמוד האין סופי, 1937, ברזל יצוק 30 מ' בקירוב.

זיוה בן-ערב, מניפה, 1996
כוויות מנהץ, בד, 150 X 150 ס"מ

יותר מכל מחזירות אותי עבודותיה של זיוה בן-ערב, המורכבות מכל מה שנמצא בתוך הבית, ומכל מה ששייך לעבודות הבית, אל ילדה אחת בת שש, עם תלתלים כאש, שגרה בפרבר נידח. הריהי הילדה אילת, שסופר עליה בספרה המפורסם של קדיה מולודובסקי "פתחו את השער": אותה אילת, בשמה העברי, שניתן לה על-ידי המתרגם נתן אלתרמן, תיזכר לעד בזכרונני כמי שהפנתה עורף לעבודות הבית הקשות שהטילו עליה הוריה, ובשלווה סטואית של בעלי דמיון ומעוף, לאחר שכבר בילתה עם האוזים ועם הצפרים, אירגנה את כל הכפתורים שהיתה צריכה לתפור, סידרה אותם בשורה ארוכה-ארוכה, פתחה את שמשיתה הכחלחלת, ויצאה לה, בליווי כפתוריה - גלגליה, למסע ארוך, כשקולות הבית ומשימותיו נותרו הרחק מאחור... רשימת עבודות הבית שהוטלו עליה לא תבייש אף עקרת-בית בוגרת, וכך זה נשמע בקולה המרעים של מסורת עקרות הבית העוברת מדור לדור:

"קוראה האם לבת בקול-ענות, מצלצלים החלונות.

וגם האב שחור מפיה, בקורנסו מטיח:

הביתה חיש!

צריך שיר-ערש לזמר לאח, צריך לשטוף סירים וכלי מטבח,

צריך לשאוב דלי מים, צריך לתלות כתונת וגרבים,

ובולבוסים צריך לקלוף, והרצפה צריך לשטוף,

...

צריך קסמים עוד לבקע, צריך את התינוק לנענע,

וקטניות צריך לברור, וחיתולים צריך לצרור,

...

חוטים צריך עוד להשחיל, וטלאי צריך עוד להטיל,

וקשורים צריך לקשור, וכפתורים צריך לתפור,

וקצת לקרוא בטעם, וקצת לכתוב בטעם,

זכרי, כי מן הבית אגרשך הפעם!

הולכת אילת קשורים לקשור, כפתורים לתפור.

פתאום פוצחים הכפתורים בשיר, ומתפזרים על פני העיר.

וכל כפתור הוא כבר גלגל, וגלגלים עפים במעגל,

פותחת לה אילת שמשיה כחלחלת,

ובית לה וגג וגלגלים לה למשחק.

רוצה אילת ככה לעמוד, עד שהיום יחשיך מאוד מאוד.

קוראה האם לבת בקול ענות, מצלצלים החלונות.

וגם האב שחור מפיה, בקורנסו מטיח.

אבל אילת לא רוצה לשמוע, לא רוצה לשאת מפה רגליה, הגלגלים מצלצלים, קוראים בשמה, משתחווים אליה.

את כל הגלגלים רותמת אז אילת, עושה מהם רכבת מתפתלת.

ובקול שורקת הרכבת, ואילת הוי נוסעת למרחקים, למרחקים, אל ארץ לא נודעת".⁽¹⁾

אילת היא לא פמיניסטית עם תודעה לוחמנית, ומסעה אל ארץ לא נודעת לא אורגן כנטישה יזומה של חובותיה הביתיות. אילת לא הצטרפה לידידיה האוזים, גם לא כרתה ברית עם הצפרים. רגע הנטישה המופלא שלה, אותו רגע בו הפסיקה לשמוע את הקריאה למילוי חובותיה כאשה, ארע דווקא בעיצומן של עבודות הבית, תוך כדי תפירת הכפתורים. אז, פתאום, החלו הכפתורים לרקוד ולהתגלגל, והם סחפו אותה איתם החוצה, להתגלגל בכל העיר, אל עבר הרפתקה לא-נודעת. אילת נענית לכפתוריה, כי הם "מצלצלים, קוראים בשמה, משתחווים אליה", והיא מגלה, בעזרתם, את כוחותיה האחרים: הכח לברוא יש מאין, הכח לארגן צורות חדשות, הכח להפעיל עולמות אחרים. שיתוף הפעולה המופלא בין אילת לכפתורים הוא רגע של מטמורפוזה ולא של מהפכה, רגע שבו דברים לא מושלכים הצידה, אלא משנים מבפנים את מהותם.

רגע קסם דומה, מתרחש גם בעבודתה של זיוה בן-ערב. כמו מרי פופינס, היא מגיעה עם תיק גדול, מוכנה לעבודות הבית וניהולו, ומתחילה להוציא מתיקה עצים סבוכים שענפיהם עשויים סלילי חוטים ופרחיהם כפתורים, או יער של עמודים שמצמיחים כלי חרסינה מצויירים. גם כוויית המגהץ בסדין אינה הופכת אצלה לשערוריית-כשלון, אלא מתארגנת, באורח פלא, לדגם נפלא של מניפה: במקום אגלי הזיעה הניגרים מעבודת הגיהוץ הלוהטת, נוצרה מניפה ענקית לאורור וצינון - אביזר של פינוק והנאה...

זיוה בן-ערב יוצרת רצף בלתי נמנע בין היותה עקרת בית ואם לארבעה ילדים, לבין היותה אמנית. היא מתחילה את עשיית האמנות שלה אי-שם מתוך תהליך הגיהוץ-כביסה-שטיפה-בישול ואפיה. גבולות האמהות שלה אינם מסתיימים עם קירות המטבח והבית, אלא הם הולכים איתה לכל מקום, וכמו הילדה אילת, כך גם בן-ערב, נסחפת ונכנעת לדיאלוג עם המגהץ וסבון הכלים, והופכת אותו ליצירת אמנות-להרפתקה מופלאה.

יותר מכל מחזירות אותי עבודותיה של זיוה בן-ערב, המורכבות מכל מה שנמצא בתוך הבית, ומכל מה ששייך לעבודות הבית, אל ילדה אחת בת שש, עם תלתלים כאש, שגרה בפרבר נידח. הריהי הילדה אילת, שסופר עליה בספרה המפורסם של קדיה מולודובסקי "פתחו את השער": אותה אילת, בשמה העברי, שניתן לה על-ידי המתרגם נתן אלתרמן, תיזכר לעד בזכרוני כמי שהפנתה עורף לעבודות הבית הקשות שהטילו עליה הוריה, ובשלווה סטואית של בעלי דמיון ומעוף, לאחר שכבר בילתה עם האוזים ועם הצפרים, אירגנה את כל הכפתורים שהיתה צריכה לתפור, סידרה אותם בשורה ארוכה-ארוכה, פתחה את שמשיתה הכחלחלת, ויצאה לה, בליווי כפתוריה - גלגליה, למסע ארוך, כשקולות הבית ומשימותיו נותרו הרחק מאחור... רשימת עבודות הבית שהוטלו עליה לא תבייש אף עקרת-בית בוגרת, וכך זה נשמע בקולה המרעים של מסורת עקרות הבית העוברת מדור לדור:

"קוראה האם לבת בקול-ענות, מצלצלים החלונות.

וגם האב שחור מפיה, בקורנסו מטיח:

הביתה חיש!

צריך שיר-ערש לזמר לאח, צריך לשטוף סירים וכלי מטבח,

צריך לשאוב דלי מים, צריך לתלות כתונת וגרבים,

ובולבוסים צריך לקלוף, והרצפה צריך לשטוף,

...

צריך קסמים עוד לבקע, צריך את התינוק לנענע,

וקטניות צריך לברור, וחיתולים צריך לצרור,

...

חוטים צריך עוד להשחיל, וטלאי צריך עוד להטיל,

וקשורים צריך לקשור, וכפתורים צריך לתפור,

וקצת לקרוא בטעם, וקצת לכתוב בטעם,

זכרי, כי מן הבית אגרשך הפעם!

הולכת אילת קשורים לקשור, כפתורים לתפור.

פתאום פוצחים הכפתורים בשיר, ומתפזרים על פני העיר.

וכל כפתור הוא כבר גלגל, וגלגלים עפים במעגל,

פותחת לה אילת שמשיה כחלחלת,

ובית לה וגג וגלגלים לה למשחק.

רוצה אילת ככה לעמוד, עד שהיום יחשיך מאוד מאוד.

קוראה האם לבת בקול ענות, מצלצלים החלונות.

וגם האב שחור מפיה, בקורנסו מטיח.

אבל אילת לא רוצה לשמוע, לא רוצה לשאת מפה רגליה, הגלגלים מצלצלים, קוראים בשמה, משתחווים אליה.

את כל הגלגלים רותמת אז אילת, עושה מהם רכבת מתפתלת.

ובקול שורקת הרכבת, ואילת הוי נוסעת למרחקים, למרחקים, אל ארץ לא נודעת".⁽¹⁾

אילת היא לא פמיניסטית עם תודעה לוחמנית, ומסעה אל ארץ לא נודעת לא אורגן כנטישה יזומה של חובותיה הביתיות. אילת לא הצטרפה לידידיה האוזים, גם לא כרתה ברית עם הצפרים. רגע הנטישה המופלא שלה, אותו רגע בו הפסיקה לשמוע את הקריאה למילוי חובותיה כאשה, ארע דווקא בעיצומן של עבודות הבית, תוך כדי תפירת הכפתורים. אז, פתאום, החלו הכפתורים לרקוד ולהתגלגל, והם סחפו אותה איתם החוצה, להתגלגל בכל העיר, אל עבר הרפתקה לא-נודעת. אילת נענית לכפתוריה, כי הם "מצלצלים, קוראים בשמה, משתחווים אליה", והיא מגלה, בעזרתם, את כוחותיה האחרים: הכח לברוא יש מאין, הכח לארגן צורות חדשות, הכח להפעיל עולמות אחרים. שיתוף הפעולה המופלא בין אילת לכפתורים הוא רגע של מטמורפוזה ולא של מהפכה, רגע שבו דברים לא מושלכים הצידה, אלא משנים מבפנים את מהותם.

רגע קסם דומה, מתרחש גם בעבודתה של זיוה בן-ערב. כמו מרי פופינס, היא מגיעה עם תיק גדול, מוכנה לעבודות הבית וניהולו, ומתחילה להוציא מתיקה עצים סבוכים שענפיהם עשויים סלילי חוטים ופרחיהם כפתורים, או יער של עמודים שמצמיחים כלי חרסינה מצויירים. גם כווית המגהץ בסדין אינה הופכת אצלה לשערוריית-כשלון, אלא מתארגנת, באורח פלא, לדגם נפלא של מניפה: במקום אגלי הזיעה הניגרים מעבודת הגיהוץ הלוהטת, נוצרה מניפה ענקית לאורור וצינון - אביזר של פינוק והנאה...

זיוה בן-ערב יוצרת רצף בלתי נמנע בין היותה עקרת בית ואם לארבעה ילדים, לבין היותה אמנית. היא מתחילה את עשית האמנות שלה אי-שם מתוך תהליך הגיהוץ-כביסה-שטיפה-בישול ואפיה. גבולות האמהות שלה אינם מסתיימים עם קירות המטבח והבית, אלא הם הולכים איתה לכל מקום, וכמו הילדה אילת, כך גם בן-ערב, נסחפת ונכנעת לדיאלוג עם המגהץ וסבון הכלים, והופכת אותו ליצירת אמנות-להרפתקה מופלאה.

*With love to my mother
my children - a source of inspiration
to Onn - my dearly beloved
my dear sisters and precious friends
and my very special thanks to
HaNapachiya artists and Guera Egozi*

Curator: Ruth Shadmon
Catalogue design: Studio Afikim
Photographs: Avraham Hay, Ya'ir Peleg
Colour separations & Print: Merkaz Le-ha'atakot
Translated by Lili Russo

We are grateful for the support of:

Henkel Sod

Wissotzky Tea

Extra Marketing

The Upper Galilee Transport Cooperative • Shacharplast Ltd.
Upper Galilee Regional Council and
its Unit for the promotion of Women

Zivah Ben-Arav lives and works in Kibbutz
Ayelet-Hashachar,
where she was born in 1955.
1986 - 89 - studied painting and sculpture
at the Tel-Chai College.

Individual exhibitions:

- 1989 - The Kibbutz Machanayim Art Gallery
- 1992 - Beit Kahana, Ramat-Gan
- 1994 - The Kibbutz Machanayim Art Gallery
- 1995 - The Kibbutz Lochamei-Ha'geta'ot Art Gallery
- 1997 - "Uri & Rami Nechushtan" Museum,
Ashdot-Ya'akov

Group exhibitions:

- 1991 - Galilee Artists' Art Show, Kiryat-Shmona
- 1992 - Mishkenot-Sha'ananim, Jerusalem
Beit Kahana, Ramat-Gan
Traveling Exhibition in Europe
- 1993 - The ceramic art Biennale, Be'er-Sheva
The Artists' house, Jerusalem
"Uri & Rami Nechushtan" Museum,
Ashdot-Ya'akov
- 1994 - The Bat-Yam Museum
Ha'negev Museum, Be'er-Sheva
The Wolf Boig Gallery, Hanover, Germany
- 1995 - Bar-David Museum, Kibbutz Bar'am
- 1996 - Traveling exhibition, U.S.A
Beit Kahana, Ramat-Gan

Prizes & Awards:

1st prize at the ceramic art 2nd Biennale, Be'er-Sheva
The unique design industry prize 1995
The Kibbutzim Artists' Fund award

Collections:

Linda Sullivan, Los-Angeles, U.S.A.
Private collection in Germany
Hyatt Hotel, the Dead Sea

SOAP OPERA

INSTALLATION

ZIVAH BEN-ARAV

"Uri & Rami Nechushtan" Museum, Kibbutz Ashdot-Ya'acov Me'uchad

February - March 1997